

УДК 351.858+304.444(477)

**КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ :
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Костюк Віта Вікторівна – аспірантка, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0002-6689-3943>
Doi <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi33.293>
v.kostiuk@nakkkim.edu.ua

У рамках імплементації Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини вивчено заходи культурної політики, що заклали основи для втілення новітніх політичних підходів, механізмів і програм. У контексті виконання міжнародно-правових стандартів UNESCO та положень Конвенції визначено курс на аналіз, збереження й розвиток культурного розмаїття та надбання. Умотивована необхідність формування стратегії культурної політики у галузі збереження нематеріальної культурної спадщини, що полягає у проектуванні й затвердженні культурних проєктів національного й регіонального спрямування. Враховано наявну ускладнену ситуацію щодо ролі місцевої влади та обмеженість бюджетного фінансування в країні загалом. Встановлено, що дії, що сприятимуть виявленню елементів нематеріальної культурної спадщини, організації та реалізації заходів щодо її збереження в Україні повинні стати цільовими пріоритетами.

Ключові слова: нематеріальна культурна спадщина, конвенція, імплементація, стратегія.

Актуальність теми дослідження. В епоху нових перетворень світ усвідомлює важливість збереження культурного надбання людства, що є важливим елементом національно-культурної ідентичності. Визнання важливості культурної спадщини у розвитку нації вимагає від нашої країни запровадження змін та проектування нових підходів до вдосконалення механізмів державного керування зі збереження й популяризації культурної спадщини, а також прийняття документів, що визначатимуть пріоритети й завдання реформування управління на демократичних засадах.

Звернення до цієї теми важливе й тому, що в сучасних умовах актуалізація культурної спадщини є важливим чинником не тільки історичного пізнання, а й формування національної самосвідомості, свого місця в контексті європейської й світової цивілізації.

Україна активно включилась у процеси збереження нематеріальної культурної спадщини, приєднавшись до Конвенції UNESCO. За період із 2008 р. пройдено значний шлях у напрямі розроблення нормативної бази, формування інститутів охорони культурної спадщини, створення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Проте відсутність стратегії зі збереження нематеріальної культурної спадщини України, як складової культурної політики, стримують забезпечення основних положень Конвенції.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам нематеріальної культурної спадщини присвячене наукове напрацювання З. Босик, а питання державної політики та управління у сфері культури розкривають Ю. Якимець та В. Холодок.

У статті З. Босик увага приділяється розвитку окремого сегменту культурної сфери – значенню традицій як однієї із форм культурної спадщини [1; 11]. Ю. Якимець характеризує проблематику культурної політики держави через висвітлення сутності поняття «державна політика». [8; 64]. Окремі аспекти державного управління пам'яток охоронної сфери знайшли своє відбиття у дослідженнях В. Холодка [7]. Науковий доробок дослідників дає змогу зорієнтуватись в окресленій проблемі. Хоча більшість цих праць розкриває окремі питання сфери культурної спадщини та й розглядалися науковцями переважно в галузевому аспекті: історичному й правовому. Тому серед нерозкритих раніше питань є означення ролі культурної політики у процесах збереження національної нематеріальної культурної спадщини.

Метою дослідження є оцінка сучасного стану та окреслення цільових пріоритетів стратегії формування культурної політики у сфері збереження нематеріальної спадщини України.

Вклад основного матеріалу. У другій половині 90-х р. ХХ ст., в Україні почали використовувати термін «нематеріальна культурна спадщина», що пов'язано з прийнятими UNESCO міжнародними документами. А саме прийняті: у 1989 р. – Рекомендації щодо збереження традиційної культури й фольклору, у 2001 р. – Всесвітня Декларація про культурне різноманіття, у 2003 р. – Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. 2008 р. став значущим для України, оскільки вона долучилась до ініціатив UNESCO. В контексті виконання міжнародно-правових стандартів у межах Конвенції, ВР України ухвалено ЗУ «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини». Рівночасно, Міністерством культури планувалося вдосконалити нормативну базу, і початком такої роботи стали влаштування конференцій, семінарів, співробітництво з міжнародними організаціями.

Підписано, а пізніше ратифіковано Угоду щодо ролі України в програмі Європейського Союзу «Креативна Європа» за участю Єврокомісії та Кабміну України.

Реалізація положень Конвенції щодо приєднання у зв'язку зі збереженням і розвитком культурного різноманіття, аналізу історичної спадщини принесло упродовж 2017 р. такі результати:

1. схвалено Положення запуску презентації предметів культурних цінностей, та запуску електронного обліку;
2. підготовлено Порядок регулювання елементів міжнародної спадщини UNESCO та направлено його до Ради всесвітньої спадщини UNESCO для аналізу;
3. впроваджено премію за захист спадщини;
4. схвалена Система ведення Переліку об'єктів спадщини України;
5. Закон України «Про культуру» набуде змін згідно з розробленим проектом [6].

Із 2018 р. у питаннях підготовки «Нематеріальна культурна спадщина» (інтернет-ресурс) продовжується співпраця Міністерства культури та Google Ukraine. Це лише частина програми «Автентична Україна», в який вже увійшли різноманітні 3D тури [3].

В якості учасника сесій Міжурядового комітету з захисту спадщини, Україна здійснює міжнародну діяльність, надаючи свої рекомендації, що стосуються внесення елементів до Списків UNESCO. Елемент «Петриківський розпис – українське малярство» в межах діяльності комітету включений до Переліку культурної спадщини людства, а елемент «Козацькі пісні Дніпропетровщини» – до Списку, що потребує негайної охорони (UNESCO).

В експозицію Віртуального музею культурної спадщини, створеного за підтримки Українського культурного фонду, увійшли як здобутки української національної культури, так і елементи, які вже входили до списку культурної спадщини людства UNESCO [3].

Український центр культурних досліджень став науково-методичним задля виконання Конвенції, а активна робота вирішує низку завдань щодо виконання положень Конвенції. Так, питання ефективного прояву, ідентифікації, створення документів, зберігання, відтворення, популяризація нематеріальної культурної спадщини регіонами є основною метою семінарів та конференцій, нарад та круглих столів. Широкоформатність роботи Центру включає видання альбомів, збірників та методичок, заходи щодо проведення Всеукраїнських відкритих конкурсів, письмові та усні консультації з питань формування регіональних переліків нематеріальної культурної спадщини.

На сьогодні, Україною прийнято низку законодавчих документів, які для політики країни стосовно культури стали підґрунтям, оскільки саме в них відображено правові принципи роботи країни в області культури, захисту спадщини і традицій та забезпечення шляху до неї. Згідно з основним Законом України і її законодавства, на державу покладено обов'язок захисту спадщини.

Статтею 6 ЗУ «Про культуру» визначено, що захист, формування, поширення культурних характерних рис, звичаїв та обрядів є правом громадян; а також доступ до культурних благ [4]. У ст. 12 Закону робота в області культури прямує на формування, збереження, охорону, використання та популяризацію національного культурного надбання [4].

Міністерство культури України наділено повноваженнями із втіленню стратегії в культурній політиці, що здійснюється задля державного регулювання і контролю за збереженням культурної спадщини, створення обставин для виконання програм культурної політики та розвитку культурних проектів на усіх державних рівнях.

На даному етапі активізувалися процеси реформування та довершення нормативних основ в області культурної політики. Спостерігаються як позитивні здобутки, так і певні прогалини в цій сфері. Якщо порівняти із законами інших країн, то в Україні воно в галузі культури є розлогим та, водночас, своєрідним за різними напрямками.

Варто відзначити основні труднощі соціального спрямування галузі культури: нечітке осягнення суспільством культурного й духовного надбання, а також неефективне освоєння існуючих творчих ресурсів. Це, на нашу думку, свідчить про те, що культура ще не є пріоритетом у модернізації України.

Реальна ситуація культури в країні потребує новітніх політичних підходів, програм і механізмів їх виконання. Розвиток держави та її окремих регіонів має бути визначений пріоритетним напрямом роботи влади, враховуючи спрямованість на децентралізацію.

Враховуємо також ситуацію з місцевою владою та обмеженість бюджетного фінансування в країні. Скерованість у розробці місцевих орієнтацій культурної політики отримали органи місцевої влади та культурні спільноти, які в змозі посприяти акумулюванню наявних культурних резервів та їх ефективному використанню.

Проте існують ризики, що передані управлінські компетенції з приводу захисту культурної спадщини не в повній мірі усвідомлюються місцевою владою, а залишаються на рівні примітивної

застарілої концепції. Тут важливо сприйняти культуру як суттєвий актив розвитку людського ресурсу, стимул до новаторства у суспільстві, джерело привабливості в організації заходів, підтримку соціальної згуртованості та якості життя.

Очевидно, що розподіл владних доручень у процесі децентралізації стане можливим у повному сенсі, якщо культурна стратегія знайде підтримку та змістовність у діяльності державної та місцевої влади, інвесторів, митців, культурних діячів та громади. В результаті вдасться розширити соціальну участь у культурних практиках та проектах, які покликані збереженню нематеріальної спадщини.

З огляду на стан системи збереження культурної спадщини ще існує чимало проблем, що потребують свого розв'язання. Серед помітних чинників, що стоять на заваді подальшому розвитку процесів управління культурної спадщини варто виокремити такі: відсутність цілісної системи державного управління та неефективна регіональна політика; незадовільне фінансове забезпечення; розгалуженість нормативної бази; недостатній контроль з боку органів влади за порушення законодавства; недосконала система обліку, незадовільні темпи проведення діагностики, паспортизації та інвентаризації об'єктів культурної спадщини; нескоординованість дій співпраці державних і громадських інституцій; неефективна пропаганда національної спадщини.

Отже, на сучасному етапі культурна політика потребує постійної оптимізації, значного якісного поліпшення й уваги [7].

Тому доречно визначити завдання культурної політики, які б могли стати підґрунтям законотворчої роботи Мінкульту у напрямку підготовки засадничих програмних документів, які визначатимуть реформи у сфері зберігання нематеріальної культурної спадщини:

1. підтримувати розробку та затвердження культурних проектів національного та регіонального спрямування, виконання процедур стосовно захисту нематеріальної спадщини з чіткими термінами виконання;
2. надати можливість долучитися органам самоврядування до керівництва та перевірки в області захисту спадщини;
3. створити ефективне підґрунтя для фінансового оснащення в процесах виявлення та ідентифікацію частин нематеріальної спадщини;
4. реалізувати системні освітні, культурно-мистецькі програми й проекти для залучення підростаючого покоління;
5. надати підтримку сільським ремеслам як осередку нематеріальної спадщини (відкриття сільських центрів народної творчості; проведення фольклорно-етнографічних фестивалів, включення елементів нематеріальної культурної спадщини до туристичних маршрутів);
6. залучити приватні кошти та меценатство (як у збереження, так і в популяризацію), сприяти заохоченню інвестиційного партнерства;
7. використовувати можливості культурної дипломатії: участь у міжнародних культурних заходах з метою інформування світової спільноти з духовними надбаннями України.

Висновки. Проблеми збереження, охорони та популяризування традицій культури для країни, після прилучення до Конвенції, набули виняткового значення. Для того, аби активувати процеси захисту спадщини та здійснення зобов'язань в межах імплементації Конвенції, потрібно визначитися з пріоритетними напрямками політики з приводу розроблення та удосконалення стратегій держави по захисту спадщини України.

Сучасний підхід до збереження культурної спадщини неможливий без організаційних і структурних змін, вдосконалення системи державного управління щодо дієвих механізмів міжвідомчої взаємодії та пошуку нових шляхів партнерства і співпраці з недержавними культурно-мистецькими організаціями. Подолання існуючих недоліків необхідно розпочати з розробки Стратегії і розв'язання пріоритетних завдань. Адже на сьогодні дуже гостро постало питання про необхідність становлення дієвої, ефективної системи державних органів охорони нематеріальної культурної спадщини.

Таким чином, ідентифікація та збереження культурної спадщини як частини культурного капіталу українського суспільства, забезпечення широкого доступу до неї є однією з найважливіших стратегічних цілей політики у сфері культури. Можна стверджувати, що реалізація основних завдань стане підґрунтям стабільного розвитку сфери охорони культурної спадщини і дасть змогу піднести її до європейських стандартів.

Список використаної літератури

1. Босик З. О. The preservation of the national intangible cultural heritage in the context of globalization [Збереження національної нематеріальної культурної спадщини в умовах глобалізації]. *Культура і сучасність*. 2015. С. 11-14.
2. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини: ЮНЕСКО; Конвенція, Міжнародний документ від 17.10.2003 р. № 995_d69. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 27.11.2019).

3. Нематеріальна культурна спадщина України URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245154362&cat_id=245154164 (дата звернення: 28.11.2019).
4. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 28.11.2019).
5. Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини»: *Закон України* від 6.03.2008 р. № 132-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-17> (дата звернення: 27.11.2019).
6. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері культури URL: <http://www.compet.kh.gov.ua/ukr/1747-spivrobitnistvo-mizh-ukrajinoyu-ta-es-u-sferi-kulturi> (дата звернення: 27.11.2019).
7. Холодок В. Д. Державне управління охороною культурної спадщини в Україні: стан і перспективи розвитку. *Державне будівництво*. 2011. № 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/7/06.pdf>
8. Якимець Ю. В. Державна політика у сфері культури. *Наук. вісник Нац. акад. внутріш. справ*. 2011. № 6. С.64-69.

References

1. Bosyk Z. O. The preservation of the national intangible cultural heritage in the context of globalization [Zberezhennia natsionalnoi nematerialnoi kulturnoi spadshchyny v umovakh hlobalizatsii]. *Kultura i suchasnist*. 2015. S. 11-14.
2. Konventsiiia pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny: YuNESKO; Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument vid 17.10.2003 r. № 995_d69. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.
3. Nematerialna kulturna spadshchyna Ukrainy URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245154362&cat_id=245154164.
4. Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 r. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
5. Pro pryiednannia Ukrainy do Konventsii pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny»: *Zakon Ukrainy* vid 6.03.2008 r. № 132-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-17>.
6. Spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta YeS u sferi kultury URL: <http://www.compet.kh.gov.ua/ukr/1747-spivrobitnistvo-mizh-ukrajinoyu-ta-es-u-sferi-kulturi>.
7. Kholodok V .D. Derzhavne upravlinnia okhoronoiu kulturnoi spadshchyny v Ukraini: stan i perspektyvy rozvytku. *Derzhavne budivnytstvo*. 2011. № 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/7/06.pdf>
8. Iakymets Yu. V. Derzhavna polityka u sferi kultury. *Nauk. visnyk Nats. akad. vnutrish. sprav*. 2011. № 6. S. 64-69.

КУЛЬТУРНАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ СОХРАНЕНИЯ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО НАСЛЕДИЯ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Костюк Вита Викторовна – аспирантка, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, г.Киев

В рамках имплементации Конвенции об охране нематериального культурного наследия изучено мероприятия культурной политики, которые заложили основы для воплощения в дальнейшем новейших политических подходов, механизмов и программ. В контексте выполнения международно-правовых стандартов UNESCO и положений Конвенции определен курс на анализ, сохранение и развитие культурного разнообразия и достояния. Мотивированна необходимость формирования стратегии культурной политики в области сохранения нематериального культурного наследия, которая заключается в проектировании и утверждении культурных проектов национального и регионального направления. Учтены имеющаяся осложненную ситуацию роли местной власти и ограниченность бюджетного финансирования в стране. Установлено, что действия, которые будут способствовать выявлению элементов нематериального культурного наследия, организации и реализации мероприятий по его сохранению в Украине должны стать целевыми приоритетами.

Ключевые слова: нематериальное культурное наследие, конвенция, имплементация, стратегия.

CULTURAL POLICY IN THE FIELD OF INTANGIBLE HERITAGE PRESERVATION: CURRENT STATE AND PERSPECTIVES

Kostiuk Vita – graduate student, National Academy of specialists of Cultural and Arts, Kyiv

Cultural policy measures within the framework of the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage are examined. A course on the analysis, conservation and development of cultural diversity and heritage in the context of the implementation of UNESCO international legal standards and the provisions of the Convention has been determined. The necessity of developing a strategy of cultural policy formation in the field of preservation of the intangible cultural heritage, which consists in the design and approval of cultural projects of national and regional orientation, is substantiated. The complicated situation regarding the role of local authorities and the limited budget financing in the country are taken into account. It is established that the priority should be given to actions that will help identify elements of the intangible cultural heritage, develop and implement measures for its preservation in Ukraine.

Key words: intangible cultural heritage, convention, implementation, strategy.

UDC 351.858+304.444(477)

**CULTURAL POLICY IN THE FIELD OF INTANGIBLE HERITAGE PRESERVATION:
CURRENT STATE AND PERSPECTIVES****Kostiuk Vita** – graduate student, National Academy
of specialties of Cultural and Arts, Kyiv

The purpose of the research is to evaluate the current state of cultural policy of Ukraine and to determine the target priorities of the strategy of cultural policy formation in the sphere of preservation of the intangible cultural heritage.

Methodology. Researchers have shown that in the process of globalization, the risk of loss of national identity increases and the instinct of self-preservation awakens. According to international documents, Ukraine has joined the process of preserving the intangible cultural heritage by acceding to the UNESCO Convention.

Results. An analysis of the current state of cultural policy has shown the following:

- The legislative framework is undergoing reform and improvement.
- The Ministry of Culture deals with the protection and preservation of the intangible heritage.
- There is a difficult situation with the local authorities.
- Limited budget financing in Ukraine.

With the accession to the Convention for Ukraine, the issues of research, preservation and promotion of traditional folk culture have become of particular importance. Since 2008, a significant way has been taken in the direction of developing a regulatory framework, the formation of cultural heritage institutions, and the establishment of a National List of Intangible Cultural Heritage Elements. However, the lack of a strategy to preserve the intangible cultural heritage of Ukraine as an integral part of cultural policy is hampering the mainstreaming of the Convention.

Novelty. Directions for developing a cultural policy strategy to preserve the intangible heritage are proposed.

Value. Priority directions for cultural policy to preserve it is presented.

Here are some following:

- Effective distribution of responsibilities in the cultural sphere between different levels of government;
- developing public-private partnerships in the field of cultural heritage for economic and social development;
- Optimization of local cultural infrastructure.

Key words: intangible cultural heritage, convention, implementation, strategy.

Надійшла до редакції 20.11.2019 р.

УДК 78.011.4:005

PR У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ АКАДЕМІЧНОЇ МУЗИКИ

Обух Людмила Василівна – кандидат мистецтвознавства, докторант Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», м. Івано-Франківськ
<http://orcid.org/0000-0003-3556-7587>
DOI <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi33.295>
obukhmila@gmail.com

Досліджено ефективність використання PR-служби та застосування відповідних стандартів у системі менеджменту академічної музики в Україні. Охарактеризовано напрями, методи й технології PR та їх раціональне застосування на сучасному етапі в академічному музичному мистецтві як найменш вивченому з точки зору музичного менеджменту. Виявлено, що ефективність PR-кампанії залежить не лише від успішно розв'язаних завдань, а й від рівня культурного й духовного розвитку суспільства. Визначено, що сучасний PR у системі менеджменту академічної музики – важливий підтримуючий фактор маркетингу і реклами, завдяки якому можна створити позитивний та привабливий імідж, здобути певну репутацію серед різних соціальних кіл, впливати на соціальну думку та вибудовувати певні шляхи впливу.

Ключові слова: public relations (PR), менеджмент, академічна музика, музична культура, соціальна складова.

Актуальність теми дослідження. Нині Public relations (PR) – з англ. зв'язки з громадськістю – визначається як специфічний сектор ділової активності, спрямований на створення сприятливої та доброзичливої атмосфери в соціальному середовищі. Своєчасна, систематична і правильно проведена інформаційна робота, що сприяє успішній професійній діяльності – сутність і мета PR. Завдання PR полягають у поглибленому впливі на громадську думку та можуть сприяти змінам у свідомості людей. Реалізація цих завдань можлива за умови забезпечення їх дієвості та ефективності, що «виявляється у рішеннях органів влади, соціальних інститутів, управлінських структур тощо [12; 25]. Проте, ефективність PR-кампанії залежить не тільки від успішно розв'язаних завдань, а й від рівня культурного й духовного розвитку суспільства. Практика використання бізнес-стандартів останнім часом актуалізувались і у культурному середовищі. Культура завжди була полем публічної та соціально значущої діяльності, тому культурні форми вираження, шаблони, цінності як правило, часто стають